

Paprastojo skroblo (*Carpinus betulus*) miltligė

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. DAIVA BUROKIENĖ, dr. ANTANAS MATELIS
Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas, Augalų patologijos laboratorija

Paprastasis skroblas (*Carpinus betulus*) – beržinių (*Betulaceae*) šeimos iki 25 m aukščio bei iki 150 metų išgyvenantis medis. Lapai kiaušiniški ar pailgai kiaušiniški, kartais nesimetriški, apvaliu ar širdišku pamatu, dvigubai dantyti, beveik visai pliki, plaukuoti tik apatinės pusės tarpugysliai ir pagrindinė gysla.

Žiedai žirginiuose, iš pumpurų išsiskleidžiantys kartu su lapais. Žiedą dengia kiaušiniškos formos pažiedė, kurios pamate yra 4-12 kuokelių. Vaisius – riešutėlis, prisitvirtinęs prie gvildo pamato. Žievė plika, lygi.

Skroblas plačiai paplitęs Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje yra siaurinė skroblo arealo riba, gausiau auga pietinės dalies miškuose. Augalas geriau auga drėgnuose, neužmirksiuose priemolio ar molio dirvožemiuose, žvyruotose teritorijose, pakenčia paunksmę, šaknys gerai apsaugo šlaitus nuo vandens sukeltos erozijos. Vidutiniškai atsparus šalčiui, esant šaltoms žiemoms – apšąla. Skroblo mediena kieta, šviesi, iš jos gaminami baldai. Drėgnoje aplinkoje mediena nepatvari puviniams. Skroblo nukritusiomis sėklomis minta graužikai, balandžiai.

Skroblą galima dauginti sėklomis. Kadangi jis yra pakantus genėjimui, todėl daug kas iš jų formuoja gyvatvores ir žaliąsias sienas. Skroblo formų (*horizontalis*, *pendula*, *purpurea*, *pyramidalis* ir kt.) augalai sėkmingai auginami miestų parkuose, sodybose.

Brandaus amžiaus skroblas yra jautrus mechaniniams sužalojimams ar neigiamiems aplinkos veiksniams. Ant sužalotų augalų ar senose šakvietėse labiau plinta kempininiai grybai. Apie paprastojo skroblo grybinių ligų sukėlėjus rašėme „Mūsų giriose“ 2017 m.

Aprašyti keli patogeniniai grybai: ant lapų – *Asteroma carpini*, ant kamieno – *Nectria cinnabarina* bei *Stereum* g. grybai, ant šakų – *Nectria peziza*, šaknų kaklelyje – *Bjercandea adusta* skeliantys medienos puvinius.

Miltligės sukėlėjas – **lazdyninė filaktinija** (*Erysiphe carpinicola*) ant paprastojo skroblo aptinkama labai retai. Pirmą kartą nustatyta gyvatvorėje (1997). Šiuo atveju miltligės sukėlėjas išplito ant nusilpusio brandaus amžiaus skroblo, kurio šakvietėse buvo įsitvirtinęs **plokščiasis blizgutis** (*Ganoderma lipsiense*). Šis grybas vystosi ant lapuočių medžių, stuobrių, kelmų. Sukečia baltąjį arba gelsvąjį medienos puvinį.

Ant paprastojo skroblo lapų ir peržydėjusių žiedų vasaros antroje pusėje 2021 m. plito voratinkliskas, baltas, neryškus, apatinėje lapų pusėje susitelkęs į dėmes lazdyninės filaktinijos micelis. Dėmės vėliau susilieja ir apima visą lapų paviršių. Konidijos kriaušiškos, rombiškos, pavienės. Kleistoteciai tamsiai rudi, rutuliškais grupelėmis ar pavieniai. Aukšliuose 2 elipsiškos arba kriaušiškos sporos. Grybas žiemoja kleistoteciais arba grybiena nukritusiuose lapuose, žieduose. Vasaros pradžioje iš keistotecių išsiveržę aukšliai išbarsto sporas, kurias išnešioja vėjas ant augančių augalų. Vasarą grybas plinta konidijomis.

Erysiphe carpinicola mūsų šalyje aptinkamas ant juodalksnio (*Alnus glutinosa*), baltalksnio (*A. incana*), karpotojo beržo (*Betula pendula*), paprastojo lazdyno (*Corylus avellana*), paprastojo šaltėkšnio (*Frangula alnus*). Grybas paplitęs Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Australijoje.

Miltligė ant žiedų

Miltligė ant lapų ir žiedų

Žiemojanti grybiena nukritusiuose lapuose

Sudžiūvęs blizgutis šakvietėje

Peržiemojęs senas blizgutis šakvietėje

Plokščiasis blizgutis rudenį